

3. Кирейцев Г.Г. Функции учета в механизме управления сельскохозяйственным производством / Г.Г. Кирейцев – К.: Изд-во УСХА, 1992. – 240 с.
4. Кочерин Е.А. Контроль в процессе управления предприятием / Е.А. Кочерин – М.: Знание, 1986. – 64 с.
5. Робсон А.П. Финансовое планирование и контроль / А.П. Робсон [под ред. М.А. Поукока и А.Х. Тейлора] – М.: ИНФРА-М, 1996. – 480 с.
6. Старосьцяк Е. Элементы науки управления / Е. Старосьцяк – М.: Прогресс, 1965. – 424 с.

Фірко Наталія
аспірантка
Львівська комерційна академія
м. Львів

БЮДЖЕТУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОРГІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Стратегічною метою діяльності підприємств в умовах ринкових відносин є збільшення прибутку. Досягти зазначеної мети можна за допомогою збільшення виробництва та реалізації товарів, утриманням стабільного конкурентного положення на ринку, оновленням асортименту товарних груп, зниженням собівартості та операційних витрат. Торгівельні підприємства забезпечують зв'язок між товаровиробником та споживачем, тому від їх ефективної діяльності залежить стабільність збуту товарів та задоволення потреб споживачів. У свою чергу ефективність діяльності торговельних підприємств залежить від якості інформації, на підставі якої приймаються управлінські рішення.

Значний науковий внесок у розвиток управлінського обліку та бюджетування зробили вчені-економісти, а саме: С.Ф. Голов, М.С. Пушкар, Ф.Ф. Бутинець, Й.В. Канак, В.А. Панков, С.Я. Єлецьких, Н.М. Михайличенко, Л. Гнилицька, К. Друрі та ін. Проте в сучасних ринкових умовах питання бюджетування та заповнення Бюджетного звіту про фінансові результати операційної діяльності на підприємствах торговельної галузі залишається відкритим та потребує наукового вивчення, доповнення та удосконалення.

В результаті поєднання функцій планування та контролю виникла система бюджетування, яка оптимізує процес прийняття управлінських рішень та дає можливість оцінювати наслідки цих рішень. С.Ф. Голов трактує бюджетування як процес планування майбутніх операцій підприємства та оформлення його результатів у вигляді системи бюджетів [1, с. 340].

Вчені – економісти бюджетування розуміють як інструмент реалізації

оперативного і тактичного планування шляхом розробки комплексів цільових показників в кількісному вираженні [2, с. 83].

Більш повне визначення бюджетуванню, на нашу думку, наведено Л. Гнилицькою, яка бюджетування розглядає як процес розробки, виконання, контролю, аналізу та коригування окремих бюджетів за структурними підрозділами або функціональними сферами діяльності підприємства, їх узгодження та узагальнення по підприємству в цілому [3, с. 12].

Бюджетування покликане пов'язувати оперативні завдання структурних підрозділів із стратегічною метою підприємства за допомогою мотивації менеджерів на виконання бюджетів.

Бюджет – це поточний план діяльності підприємства, складений на основі кількісних показників. Бюджети складаються, переважно, терміном на один рік з розбивкою на квартали, місяці, декади. Розробка бюджетів забезпечує періодичне планування операцій торговельного підприємства, а також дає змогу передбачати майбутні проблеми і визначати найефективніший шлях удосконалення стратегічної мети.

Склад і структура бюджетів обґрунтовуються фінансовим відділом і затверджуються керівником торговельного підприємства. Дані, які використовують працівники фінансового відділу при складанні бюджетів, формуються на основі натуральних показників, розроблених економічним відділом підприємства.

Кожен бюджет повинен містити відповідний ступінь деталізації, бути досяжним і пристосованим до внесення змін. Бюджети призначені для внутрішнього використання, мають конфіденційний характер, надають оперативну інформацію про ефективність управління рухом фінансових ресурсів і є основним інструментом контролю в системі фінансового планування [4].

На підставі бюджетів підрозділів готують консолідований (зведений) бюджет торговельного підприємства, який представляє собою сукупність бюджетів, що узагальнюють майбутні операції усіх підрозділів. Він включає дві групи бюджетів – операційні та фінансові. Операційні бюджети – це сукупність бюджетів витрат і доходів, що забезпечують складання бюджетного звіту про фінансові результати діяльності. Фінансові бюджети – це сукупність бюджетів, що відображають запланований рух коштів та очікуваний фінансовий стан підприємства.

Бюджетний звіт про фінансові результати торговельного підприємства показує, які доходи заробить підприємство за бюджетний період і які витрати передбачаються для забезпечення запланованого рівня діяльності.

Нами запропоновано наступні показники бюджетного звіту про фінансові результати основної діяльності для підприємств торгівлі:

- дохід від реалізації товарів (товарооборот) без ПДВ,
- вирахування з доходу,
- чистий дохід від реалізації товарів,
- собівартість реалізованих товарів,
- валовий (маржинальний) прибуток,
- адміністративні витрати,

- витрати на збут,
- інші витрати операційної діяльності,
- операційний прибуток,
- податок на прибуток від операційної діяльності,
- чистий прибуток від операційної діяльності.

З метою оцінки результатів діяльності окремого підрозділу необхідно порівняти фактичні показники з бюджетними даними. Інформація про фактичні значення показників накопичується у звіті про фактичне виконання бюджету. Для отримання вірогідних оцінок досягнень конкретного підрозділу слід порівнювати тільки релевантні доходи та витрати, тобто ті, які контролюються менеджером зазначеного підрозділу.

Прогнозуючи свою діяльність торговельні підприємства у бюджеті планують показники, які мають бути досягнутими. Проте на практиці не завжди можна досягти їх абсолютного виконання, що призводить до виникнення відхилень. Всі відхилення у бюджетному звіті аналізуються, виявляються причини їхнього виникнення, проводяться заходи щодо їх усунення в майбутньому. Відхилення є попередженням несприятливих тенденцій як для окремого підрозділу, так і для підприємства в цілому, тому їх слід піддавати детальному аналізу.

Слід зауважити, що бюджет може виконуватись незадовільно через неефективний менеджмент, непередбачені зміни у діяльності підприємства, недбалий чи некваліфікований підхід до процесу складання бюджету. В усіх випадках необхідно здійснювати коригування бюджету або змінювати завдання структурним підрозділам підприємства для того, щоб результати їх діяльності були співставимі з бюджетними показниками, оскільки бюджет, який не відповідає дійсності, не може бути ефективним інструментом управління.

Отже, використання системи бюджетування у процесі управління торговельними підприємствами забезпечує прогнозування показників, розробку контрольних критеріїв оцінки досягнутих результатів та покращує кінцеві результати фінансово-господарської діяльності торговельного підприємства.

Список використаних джерел

1. Голов С.Ф. Управлінський облік: [підручник] / С.Ф. Голов. – К.: Лібра, 2003. – 704 с.
2. Панков В.А. Контролінг і бюджетування фінансово-господарської діяльності підприємства: [навчальний посібник] / В.А. Панков, С.Я. Єлецьких, Н.М. Михайличенко. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 112 с.
3. Гнилицька Л. Контроль та аналіз у бюджетуванні / Л. Гнилицька // Бухгалтерський облік та аудит. – 2009. – №7. – С. 12-24.
4. Шелудько В.М. Фінансовий менеджмент [Електронний ресурс] / В.М. Шелудько. – Режим доступу: http://libfree.com/110585854_finansi_byudzhetuвання_sistemi_finansovogo_planuvannya.html (дата звернення 16.11.2013 р.).

